

6. SINIF 3. ÜNİTE

İSLAMİYET'İN KABULÜYLE TÜRKLERİN SOSYAL VE KÜLTÜREL HAYATLARINDA MEYDANA GELEN DEĞİŞİMLER

İslamiyet Öncesi Arap Yarımadası

- Türkler tarih boyunca Gök Tengri, Şamanizm, Budizm, Maniheizm, Zerdüştlük ve Hristiyanlık gibi farklı inançlara sahip olmuştur.
- Türkler İslamiyet öncesinde yaygın olarak Gök Tengri inancı benimsenmiştir.
- Göçebe yaşamda at, hem günlük hayat hem de kültürde önemli bir yer tutmuştur.
- At figürleri halı ve kilimlerde kullanılır, pantolon gibi giysiler biniciliğe uygun olarak tercih edilirdi.

- Türk toplumu aile temelli bir yapıya sahipti.
- Yazılı kanun yerine "töre" denen geleneksel kurallar uygulanırdı.
- Askerlik günlük hayatın bir parçasıydı; her birey savaşabilecek şekilde yetiştirilirdi.
- Atalara saygı büyüktü; özellikle hükümdarlar "kurgan" adlı anıt mezarlara gömülürdü.
- Hun ve Göktürklerde hükümdarlar çadırlarda yaşarken; Uygurların yerleşik yaşama geçmesiyle birlikte saraylar inşa edilmeye başlanmıştır.
- Yerleşik hayata geçişle mimaride ve gündelik yaşamda büyük değişimler yaşanmıştır.

- Bozkır kültüründe sanat, taşınabilir eşyalar üzerineydi: kemer, kılıç, at takımları, tokalar önemli eşyalar arasında yer almıştır.
- Bu eşyalar üzerinde hayvan figürleri; aslan (güç), kurt (bağımsızlık), kartal (yücelik), kaplumbağa (sonsuzluk) işlenerek temsil edilmiştir.
- Kuyumculuk, kakmacılık, çadırcılık, halı ve kilim dokumacılığı bozkır kültüründe oldukça gelişmiştir. Pazırık Halısı: bilinen en eski Türk halısıdır.

- Uygurlarda minyatür, duvar resimleri ve kitap süslemeleri yaygındır.
- **Oğuz Kağan Destanı**, Mete Han'ın kahramanlıklarını anlatır. Göktürkler Dönemi'nde **Ergenekon Destanı**, Uygurlar Dönemi'nde ise **Türeyiş ve Göç** destanları ortaya çıkmıştır.
- Orhun (Göktürk) ve Karabalgasun (Uygur) kitabeleri İslamiyet öncesi dönemin yazılı belgeleri arasında yer alır.
- İslamiyet'ten sonra Türk hükümdarlar, İslamiyet'i öğretmek için medreseler kurmuşlardır. Bu medreseler bilim insanların yetişmesine katkı sağlamıştır. Aynı zamanda, ticaret yolları üzerinde ribat adı verilen yapılar (kervansaraylar) inşa edilerek ticaret güvenli bir hale getirilmiştir.
- Karahanlılar, sanat ve mimaride tasvir yasağı nedeniyle yeni yollar aramış, geometrik ve bitkisel motifler geliştirmiştir. Matematik ve geometri bilgisine sahip âlimlerin katkısıyla yapılan bu süslemeler, Türk-İslam sanatının temelini oluşturmuştur.
- İlk Türk devletlerinde yaygın olan dokumacılık, taş oymacılığı, minyatür ve kuyumculuk sanatı, İslamiyet'in kabulünden sonra da gelişimini sürdürmüştür. Arap kültürünün etkisiyle hat ve tezhip gibi sanat dalları da Türkler arasında görülmeye başlamıştır.
- Abbasiler ile Türkler, 751 yılı Talas Savaşı'nda Çinlilere karşı birlikte savaşmışlardır. Savaş sonunda; Türkler İslam dinini yakından tanımış, Batı Türkistan, Çin egemenliğine girmekten kurtulmuş, Müslümanlar, Çinlilerden ve Türklerden kâğıt, matbaa, barut, pusula vb. buluşları öğrenerek dünyaya yayılmasına aracılık etmişlerdir.

Türklerin İslamiyet'i Kabul Etme Nedenleri

- Abbasilerin hoşgörölü ve eşitlikçi politikası
- Gök Tengri inancı ile İslam'daki Allah (c.c) inancının benzerliğı
- Ahiret inancı ve cennet-cehennem kavramları
- Ticaret yollarındaki Müslüman tüccarlarla etkileşim

Türklerin İslam Dünyasına Katkıları

- Abbasi halifesini koruyarak İslam'ın askeri güvencesi oldular.
- Farklı bölgelere İslamiyet'in yayılmasını sağladılar.
- Cami, medrese, külliye, türbe gibi yapılar inşa ederek İslam kültürünü yaydılar.

İlk Müslüman Türk Devletleri

Karahanlılar (840-1212)

- Türkistan'da kurulan ilk Türk-İslam devletidir.

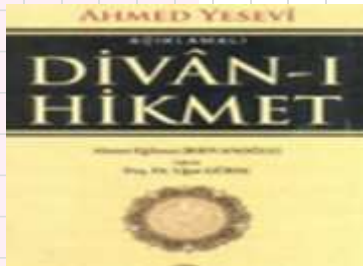
- Kurucusu, Bilge Kül Kadir Han'dır; ülke merkezi ise Balgasun'dur.
- Satuk Buğra Han zamanında İslamiyet resmî din oldu.
- Resmî dil Türkçe olmuştur.
- Türk-İslam tarihinde ilk olan medrese, vakıf, posta teşkilatları kuruldu.
- Ribatlarla ticaret geliştirildi.
- Semerkant, Kaşgar, Buhara gibi şehirler bilim ve kültür merkezine dönüştü.

- Bu dönemde önemli eserler verilmiştir. Bunlar;

Kaşgarlı Mahmud tarafından yazılmıştır. Arapça-Türkçe sözlüktür. Türk dilinin zenginliğini göstermek ve Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılmıştır. Kitabın sonunda dönemin Türk dünyasını gösteren bir harita yer almıştır.

Yusuf Has Hacıp tarafından yazılmıştır. Mutluluk veren bilgi anlamına gelmektedir. Hükümdarlara devlet yönetimiyle ilgili bilgi ve öğütler yer alır.

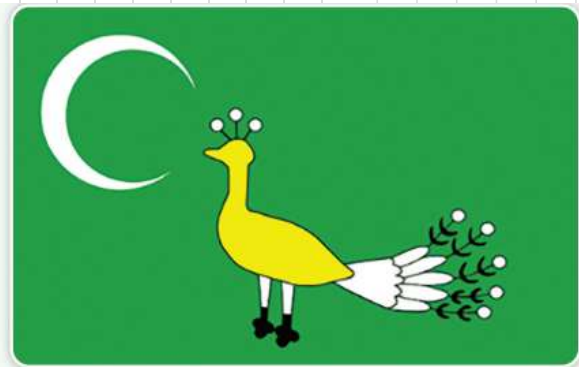
Ahmet Yesevi tarafından yazılmıştır. Şiirlerle ahlaki öğütler vermek amaçlanmıştır.

12. yüzyılda Edip Ahmet Yükneki tarafından yazılmıştır. Eser, ahlaki öğütler ve dinî değerler üzerine manzum bir öğretici metindir. Karahanlı Türkçesiyle yazılan bu eser, İslami Türk edebiyatının önemli örneklerindendir.

Gazneliler (963-1187)

- Alp Tigin tarafından merkez Gazne (Afganistan) kentinde kurulmuştur.

- Devlet en parlak dönemini Sultan Mahmud zamanında yaşamıştır.
- Sultan Mahmud, Hindistan'a 17 sefer düzenlemiştir.
- Halife tarafından Gazneli Mahmud'a "Sultan" unvanı verildi.
- Bilim insanlarını destekledi. (Biruni gibi)
- 1040 Dandanakan Savaşı ile Büyük Selçuklulara yenildiler ve yıkılış sürecine girdiler.

Büyük Selçuklu Devleti (1040-1157)

- Tuğrul Bey tarafından Dandanakan Zaferi sonrasında kuruldu.
- Abbasi halifesini koruyarak İslam dünyasının lideri oldu.
- 1048 Pasinler Savaşı ile Bizans'a karşı ilk zafer kazanıldı.
- 1071 Malazgirt Savaşı'nda Bizans ordusunu yenilgiye uğratıldı. Bu zafer sonrasında Anadolu'nun kapıları Türklere açıldı.
- En parlak dönem Melikşah zamanında yaşandı.
- Celali Takvimi Ömer Hayyam tarafından hazırlandı.
- Dönemin en önemli veziri Nizamülmülk'tür. Kendi adıyla kurulan ve dönemin en önemli eğitim kurumları olan Nizamiye Medreselerini ülkenin geneline yaymaya çalışmıştır.
- Devlet işlerinin nasıl yürütülmesini anlatan Siyasetname adlı eseri yazmıştır.

ULTİ 6
HÖF

ULTİ 6
FASİKÜL

ULTİ 7
FASİKÜL

ULTİ 8
HÖF